

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_17385

262ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Η υιοθέτηση μιας φιλοσοφικής στάσης απέναντι στα πράγματα μας κάνει να απορούμε για εκείνα που προηγουμένως θεωρούσαμε αυτονόητα. **Σωστό**
2. Οι σύγχρονες ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις συνιστούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις της φασιστικής ιδεολογίας. **Σωστό**
3. Η ενασχόληση με την ηθική δεν γίνεται για να μάθουμε τι είναι ηθικό, αλλά για να γίνουμε οι ίδιοι ηθικοί. **Σωστό**
4. Η λογική αποτελεί για τους περισσότερους φιλοσόφους κυρίως το όργανο της ορθής νόησης. **Σωστό**
5. Για να είναι ένα λογικό επιχείρημα έγκυρο αρκεί μόνον οι προκείμενες να είναι αληθείς προτάσεις. **Λάθος**

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, ντετερμινισμός (αιτιοκρατία), φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας).

(μονάδες 15)

καθολικές έννοιες: Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. «βιβλίο»), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθαρές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις, για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν όμως η ιδιότητα (λευκό/δικαιοσύνη) μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά φαινόμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν

καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

Ο ντετερμινισμός ή, αλλιώς, αιτιοκρατία υποστηρίζει ότι όλα τα συμβάντα στον κόσμο μας καθορίζονται αυστηρά από προηγούμενα συμβάντα, σύμφωνα με κάποιους (φυσικούς, βιολογικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς, ιστορικούς ή άλλους) αιτιακούς νόμους, και ότι οι πράξεις μας δεν αποτελούν εξαίρεση.

ο φυσικαλισμός, (θεωρία ταυτότητας): Η πιο ακραία μορφή υλισμού, που συχνά ονομάζεται *φυσικαλισμός* ή *θεωρία ταυτότητας*, υποστηρίζει ότι κάθε νοητικό συμβάν ταυτίζεται απόλυτα με ένα φυσικό συμβάν, το οποίο οι φυσικές επιστήμες - και ειδικότερα η νευροφυσιολογία - μπορούν να εντοπίσουν στον εγκέφαλό μας. Για παράδειγμα, όταν σκέφτομαι πως «η Αθήνα είναι η πρωτεύουσα της Ελλάδας», όταν νιώθω πόνο, αγάπη ή θυμό, ή όταν φοβάμαι, γιατί πιστεύω ότι κάτι με απειλεί, δε συμβαίνει τίποτα περισσότερο από τον ερεθισμό κάποιων “νευρώνων” του εγκεφάλου μου. Ορισμένοι μάλιστα υποστηρίζουν ότι οι ίδιες οι έννοιες που χρησιμοποιούμε όσον αφορά το πνεύμα θα εξαλειφθούν σιγ-σιγά ως υποκειμενικές και χωρίς κανένα πραγματικό περιεχόμενο. Αντί να λέμε, λόγου χάριν, σκέφτομαι κάτι ή πονάω σε κάποιο σημείο, θα μπορούμε να χρησιμοποιούμε εκφράσεις όπως: «οι νευρώνες μου α, β ή γ βρίσκονται στην κατάσταση π, ρ ή σ».

ΘΕΜΑ Α2

2α. Με ποια κριτήρια ο Μπένθαμ και ο Μιλ προσδιόρισαν την ηθικά ορθή πράξη;
(μονάδες 12)

Ο Μπένθαμ και ο Μιλ είναι ιδρυτές του ωφελιμισμού και προσδιορίζουν την ηθική πράξη με κριτήριο τη μεγαλύτερη κατά το δυνατό ωφέλεια για το μεγαλύτερο κατά το δυνατό αριθμό ατόμων, ωφέλεια είναι η ευτυχία και η ικανοποίηση του συνόλου ή των περισσότερων, που θα καρπωθούν τα αποτελέσματα των πράξεων.

2β. Πολλοί ισχυρίστηκαν ότι, για παράδειγμα, το μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς ή η πορσελάνινη λεκάνη ενός ουρητηρίου του Ντυσάν ή μια φωτογραφία της Μαίριλιν Μονρόε του Γουόρχολ δεν αποτελούν τέχνη. Να υπερασπιστείτε με επιχειρήματα τις καλλιτεχνικές δημιουργίες αυτού του είδους.

(μονάδες 13)

Στη σύγχρονη τέχνη έγιναν επαναστατικές αλλαγές, ο ζωγράφος δεν είναι υποχρεωμένος να απεικονίζει πιστά την πραγματικότητα, χρησιμοποιεί άναρχο στίχο χωρίς ομοιοκαταληξία, δεν τηρεί την ενότητα και τη συνέχεια της αφήγησης. Οι αλλαγές αυτές θεωρήθηκαν ότι έθεσαν την τέχνη σε περίοδο κρίσης. Στην πραγματικότητα όμως τη βοήθησαν να αξιοποιήσει τις δημιουργικές της δυνάμεις και συνέβαλαν στη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων του ανθρώπου. Η τέχνη δημιουργείται από το ίδιο το κοινωνικό περιβάλλον, ο καλλιτέχνης παίρνει ερεθίσματα από αυτό και αξιοποιεί τις καθημερινές, κοινωνικές καταστάσεις. Στόχος του είναι το κέντρισμα της σκέψης, ο προβληματισμός και η ευαισθητοποίηση του δέκτη σχετικά με τις κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις τις οποίες βιώνει. Οι τρόποι που χρησιμοποιεί μπορεί να μην είναι συνηθισμένοι, όμως η αισθητική αξία τους αναδεικνύεται μέσα από την ίδια την ιδιαιτερότητά τους αλλά και από τον στόχο του καλλιτέχνη να αφυπνίσει τη συνείδηση των ανθρώπων.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού